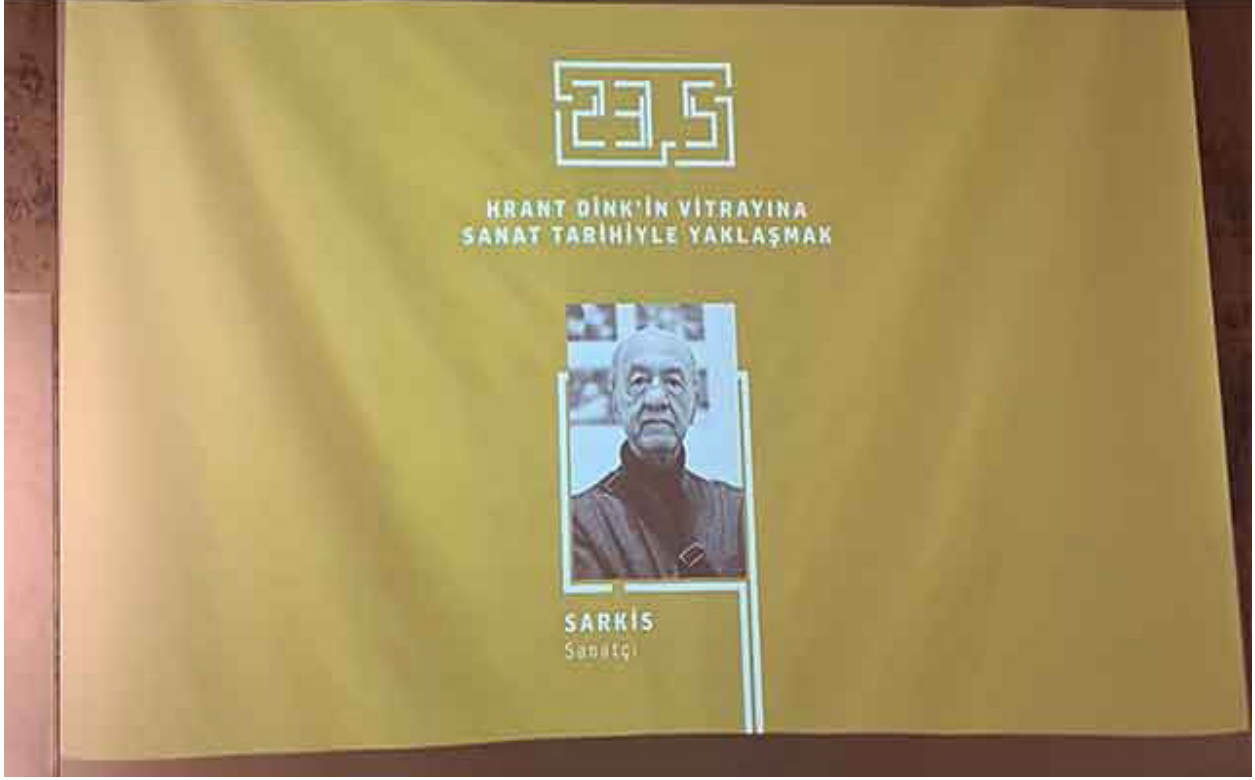


Sarkis'ten Dink'in imgesine dokunaklı yorum



2015'teki Venedik Bienali'nde "Respiro – Nefes" yerleştirmesiyle Hrant Dink'in gülümseyen imgesine ilk defa yer veren Sarkis, dokuz yıl sonra, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nda yaptığı sunumda bu kez Dink'in herkesçe bilinen o 'acı yüklü' imgesine dokunaklı bir yorumda bulunuyor. Eserde, Dink'in cansız bedenini Ahmet Şık'ın fotoğrafıyla kaydettiği görüntü, Sarkis'in parmaklarıyla adeta acıdan bal eyleten bir umut, insanlık ve şifa sembolü halini alıyor. Dink'in eşi Rakel Dink'i de hayli duygulandıran eser, sanatçının 'Şapel' dediği ve yaklaşık 30 sanat tarihsel vitrayı içeren özel bir 'gezici' konteyner ile halen Fransa'da muhafaza ediliyor

Sanatçı Sarkis (Zabunyan), geçtiğimiz günlerde kuruluşuna da katkıda bulunduğu ve katledilen gazeteci Hrant Dink anısına hizmet veren 23,5 - Hrant Dink Hafıza Merkezi'nin yeniden konuğu oldu. 'Bir umut, anma, tefekkür, buluşma ve hatırlama noktası' sayılan mekâna, daha evvel de acılara değer katmayı hedefleyen, şifaya niyetli 'Tuz ve Işık' yerleştirmesiyle zenginlik katan sanatçı, Dink cinayeti ardından dönemin gazeteci, foto-muhabiri Ahmet Şık tarafından çekilmiş fotoğrafı temel alarak ürettiği özel vitray çalışmasını 3 Temmuz akşamı kamuoyu ile ilk kez paylaştı; ilgili yaptın sanat tarihsel göndermelerini katılanlarla değerlendirdi.

1938 İstanbul doğumlu sanatçı hakkındaki "Sarkis Başlangıçta, İstanbul 19380-20200" adlı referans kitabı hazırlamış sanat tarihçisi, editör ve eleştirmen Cem İleri, tasarımcı Bülent Erkmen, editör Ayşe Orhun Gültekin ve birçok sanat ve kültür simasının büyük ilgi gösterdikleri Sarkis'in sunumu, 23,5'u dolduranların yanı sıra sosyal medyada da büyük ilgiyle izlendi. Sunum, 23,5 Hafıza Mekânı tarafından da YouTube) https://www.youtube.com/watch?v=0BN68pWD_Xk&t=48s üzerinden paylaşıldı.

Milliyet SANAT



23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nda Sarkis tarafından tanıtılan Hrant Dink vitrayı etkinliğine Dink'in eşi Rakel Dink de katıldı.

Eserleri Türkiye'de Dirimart imzasıyla izlenen ve kariyeri boyu pek çok müze ve özel kültür sanat kurumu ile işbirliği yaparak öncü sergiler düzenlemiş Sarkis, dört yıl önce teknoloji yardımıyla düzenlenen bir oturumla da, Zoom uygulaması üzerinden Fransa'dan katılarak, yine 23,5'un konuğu olmuştu. Sarkis ayrıca, 2015'te Anarad Hiğutyun Binası'na taşınan Hrant Dink Vakfı için Dink'in bir vitrayını kazandırmıştı. Sanatçı 23,5'un beşinci yılı adına da mekâna konduğu yerleştirme ile, her yaştan çocuğu bu yapıta dokunmaya, buraya, şimdi ve geleceğe iz bırakmaya davet etmişti.

2015'teki 56. Venedik Bienali'nde SAHA desteği ile ürettiği İKSV Türkiye Pavyonu 'Respiro - Nefes' yerleştirmesiyle Hrant Dink'in gülümseyen imgesine ilk defa yer veren Sarkis, dokuz yıl sonra, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nda yaptığı sunumda bu kez Dink'in herkesçe bilinen o 'acı yüklü' imgesine dokunaklı bir yorumda bulunuyor. Eserde, Dink'in cansız bedenini foto muhabir Ahmet Şık'ın fotoğrafıyla kaydettiği görüntü, Sarkis'in parmaklarıyla adeta acıdan bal eyleten bir umut, insanlık ve şifa sembolü halini alıyor. Dink'in eşi Rakel Dink'i de hayli duygulandıran eser, sanatçının 'Şapel' dediği ve yaklaşık 30 sanat tarihsel vitrayı içeren özel bir 'gezici' konteyner ile halen Fransa'da muhafaza ediliyor.

Milliyet SANAT



Sarkis, Hrant Dink'le ilgili yeni eserini halen içinde sakladığı ve 'Şapel' dediği bir konteyner ile gezdirebilmeyi diliyor.



'Şapel'de Dink'in imgesi ile birlikte sanatçının ilham aldığı tarihi resimler ve gündelik imgeler buluşuyor.

“‘Respiro’ projesinde birçok şey buluşmuştu”

23,5’taki sunumu, soru-yanıt bölümü dahil 1,5 saate yakın süren Sarkis, burada değindiği Venedik Bi-enali’ndeki çalışması için “Birtakım görüntüleri çağırmak istiyordum, birtakım insanları çağırmak istiyordum,” derken, bu noktada ilk aklına gelenin Hrant olduğunu 23,5’taki sunumunda yineledi.

Dink’in 2015’teki imgesinde, gülümseyen ve narlı bir mutlu görüntüden yola çıktığını söyleyen Sarkis, bu projesinde kendisine yardımcı olan kimi sanatçılar bulunduğunu aktararak, bunların içinde Sergei Parajanov’un olduğunu vurguladı. Ermeni yönetmenin ‘Sayat Nova’ filminde sürekli nar’a davette bulunduğu na değinen Sarkis, Hrant’ın “Respiro”daki vitray görüntüsüyle, içinden ‘ballar akan’ bir durumu, narlar ve tebessümle Venedik’e yansıttığını anlattı. Ayrıca bazı kimselerin bu esere umut getirmeye başladıklarına da atıfta bulunan Sarkis, sergiye davet ettiği kimseler arasında 2013 - ‘Gezi’deki ‘kırmızı kız’ın da bulunduğunu hatırlatarak, bunun yanı sıra bu projede atıfta bulunduğu bir diğer unsurun, gökkuşağı renkleri ve merdivenler olduğunu, yine buna ek olarak torunu ve eli ile üzüm tutan bir kimseyi de buna kattığını belirtti.

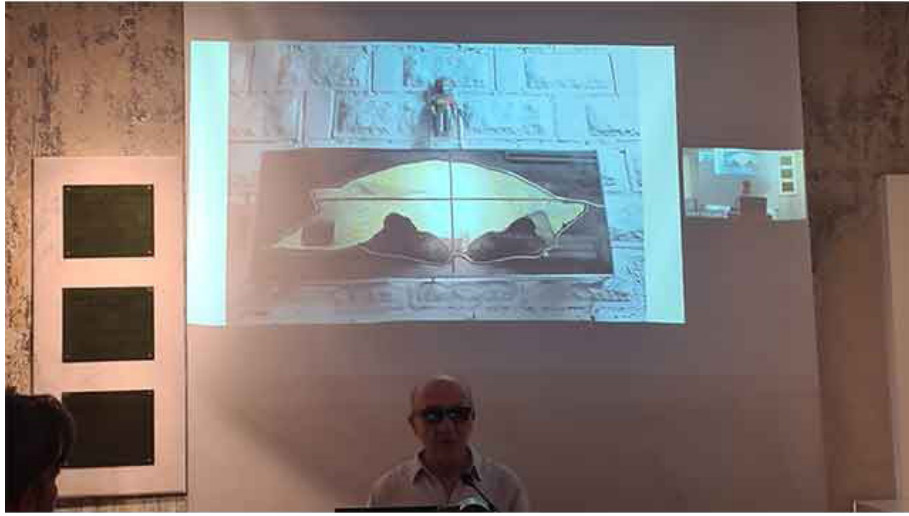
O görüntüdeki acıyı nasıl ‘çıkardım’?’ dedim.”

Aradan neredeyse dokuz yıl geçtikten sonra, izleyicilerle ilk kez paylaştığı yeni Dink vitrayına kaynaklık eden acı görüntünün kendisinde uzun süre kaldığını ve bu görüntüdeki acıyı nasıl çıkaracağına da geçen günlerde karar verdiğini söyleyen Sarkis, projeyi çizip Dink ailesine maket olarak yolladığını aktardı. 23,5 Hafıza Merkezi’nin de odaklandığı ‘Birtakım acıların hazineye dönüşmesi’ meselesinin, aslen Alman sanat tarihçi ve arkeolog Aby Warburg’dan ileri geldiğini söyleyen Sarkis, sunumunda bu çalışmasını ilk kez paylaşıyor olduğunu altını çizdi.



Sanatçının Hrant Dink Vitrayı üzerinde, ‘şifa ve aydınlık’ verici, gökkuşağı destekli bir de balmumu koruyucu figür işlenmiş bulunuyor.

Sarkis açıklamasında, asıl 'derdinin' insanların 'bakmasını öğrenmeleri' olduğunu belirterek, Dink temelli bu son çalışmasından bahsederken, İstanbul Modern'de gördüğü Cihat Burak imzalı Nâzım Hikmet - Şairin Ölümü üçlemesindeki portresine de göndermede bulundu. Konuşmasında Hrant'ın 'acı görüntüsü'nün fotoğrafını da, o güne kadar çektiğini bilmediği foto muhabiri Ahmet Şık'tan da gerekli izni alarak kullandığını ifade eden sanatçı, ortaya koyduğu bu yeni vitray ile Dink üzerine atılmış beyaz bir kumaş parçası bulunduğunu belirtti. Bunun da üzerine güneş, bal renkli parmak izleri ile dokunduğunu söyleyen sanatçı, böylece alttaki görüntüdeki beyazlığın yok olduğunu söyleyerek, bu davranışı ile bir tür iyileştirme amacı güttüğünü ve vitrayın üretimi ile bu imgenin 580 derecelik bir fırında adeta dönüştüğünü, acıyı yok ettiğini ilettiler.



Ortaçağın şaşırtan Hz. İsa portresine gönderme

Sunumunda bu çarpıcı yapıt ve içerdiği görüntünün 'geçmişlerini' de izleyiciyle paylaşan Sarkis, bunlara örnek olarak 1498 tarihli, Andrea Mantegna imzalı 'taşlaşan perspektif' içerikli Hz. İsa ölümü resmini verdi. Bu eserin, sanat tarihinde perspektifi ilk kez bu şekilde gösteren çalışma olduğuna dikkat çeken Sarkis, bu haliyle Hz. İsa'nın bir başyapıt halini aldığını açıklayarak, ilgili resimde bedeninin adeta bir mermer misali taşlaştığını, bununla birlikte yanı başındaki figürlerin de buna yaklaştığını aktardı.

"İsa'nın Naaşı Başında Ağıt", Andrea Mantegna

Sanatçı, 'büyük bir seyahat' ederek 1498'e gittiğini belirttiği sunumunda ayrıca, belki on binlerce müzik ve yapıtın, bunu sanatsal olarak yaşatmaya çalıştığını söyledi. Eserinde Hrant'ın çok acı görüntüsünü sanat dünyasına sokup, yaşatmak istediğini açıklayan Sarkis ayrıca, bu esere giden yolda, 1962'de Pier Paolo Pasolini'nin çektiği 'Mamma Roma' adlı, savaş sonrası İtalya'da geçen yeni gerçekçi klasiği de andı. Bir annenin çocuğunu zor koşullarda büyütürken onu kurtarmaya çalışmasını aktaran filmde, hapishane gibi bir hastanede ölümü üzerine annenin çıldırmasını anlattığını söyleyen Sarkis, filmdeki kimi sahneleri de gündeme getirdi. Pasolini'nin filminde suçlu oğulun yattığı yerin Mantegna perspektifine yakınlığını aktaran Sarkis, ayrıca filmde bağırarak annenin imajının da, kendi hayatında büyük ilham ve hatıra kaynağı olan Edvard Munch'un 'Çığlık' adlı eseriyle benzerliğini gündeme taşıdı. Sanatçı sunumunda ayrıca Ukrayna asıllı Sergei Eisenstein'in merdivenlerine de selam verdi.



Acıların taşıyıcısı Hz. İsa imgesi

“Bunların hepsi, bir yapıtın yaşattığı durumlar,” diyen Sarkis, öte yandan 1500’lü yılların başlarında İs- viçre’ye yakın bir kentte tahıldan kaynaklı bir salgın üzerine kilisenin ve tıbbın çaresiz kalmasından sonra, kilisenin sanatçı Matthias Grünewald’a sipariş verdiği 1515 tarihli çalışmayı da gündeme getirdi. Sanatçıdan istenen şeyin, hastaların gelişi ile görecekları bu yapıt üzerinden hastalıklarını Hz. İsa’nın imgesinde bırakmaları olduğuna dikkat çeken Sarkis, alıntılacağı yapıttaki yüzlerce yaraya dikkati çekti ve Alman rönesansı adına başyapıt sayılan bu eseri görenlerin, yaralarını toplayan Hz. İsa’ya odaklandığını belirtti. Kendisinin de bundan yola çıkarak, ikibinler başında Louvre Müzesi restorasyon bölümü ile anlaştığını açıklayan Sarkis, ürettiği - yola çıktığı yapıtın başı, elleri, bacakları, karnında yüzlerce yaranın mevcut olduğunu ve bir film olan bu çalışmada süt dökmek yoluyla parmağını bal rengi boya tüm yaralar üzerine bastırıldığını anlattı. Arzusunun oradaki hakiki yapıtın önüne bu videoyu mesafeli biçimde koymak olduğunu anlatan sanatçı, bu eserinin 2005’te yapıldığını bildirdi ve bu eserinin Hrant vitrayının doğumunu sağlayan çalışmalardan biri olduğunu ilettili.

“Hayatımda en çok istediğim şey budur.”

Konuşmasında ‘Peki ben bunları acaba nerede, nasıl yaşatıyorum?’ sorusuna da katılımcılarla yanıt arayan Sarkis, ‘birbirine karışan, yaklaşan’ tüm bu yapıtlardan yola çıkarak, esasen hayatında en çok istediği şeyin de ‘kültürlerin, yapıtların birbirine yaklaşması’ olduğunu belirtti. “Bundan iki ay önce, atölyemin dışında bunları nasıl, oradan oraya gidecek bir ‘şey’in, küçük bir ‘Şapel’in içinde göstermek istedim,” diyen Sarkis, sunumda izleyicilere gösterdiği konteyneri satın aldığını ve kendine ait bir arazide muhafaza ettiğini açıkladı. Vitrayları bunun içine koymaya karar verdiğini söyleyen Sarkis, arkadan girilen bu şapel - konteynerin henüz tamamlanmamış görsellerini de ilk kez ortaya sundu.

Matthias Grünewald, Hrant Dink ve Söke pazarında üzüm koparan bir insanın vitraylarını burada bir araya getirdiğini anlatan Sarkis, sunumda, bu konteynerde esasen 28 vitrayın yer alacağını ve yakında bir vitrayın daha buna ekleneceğini ilettili. “En büyük arzum, bunun böyle, bir yerden, başka yere gidebilmesi,” diyen sanatçı, “Bu bir yaşatma şekli,” diyerek, sözlerini şöyle sürdürdü:

Milliyet SANAT

“Benim, ilerisi için birtakım şeyleri düşünmem lâzım. Burası da (23,5) büyük yaşamlara gebe bir yer. Saklanacak bir yer değil burası. Çocuklar geliyor. Onlar benden Şapel’i istediler sağ olsun. Güneş rengi, geceler rengi ışık doğdu. Böyle bir konuşmayı ilk defa yapıyorum. Bunun bugüne kadar basına verilmesini istemedik. Bugünden sonra da aile karar verecek.”

Rakel Dink’ten anlamlı yorum ve teşekkür

3 Temmuz’da Osmanbey Sebat Apartmanı’ndaki 23.5’te düzenlenen etkinliğe ‘Sarp’/Aziz Dink’in eşi Rakel Dink de katılarak, Sarkis ve son projesinin kendisinde uyandırdığı hisleri aktardığı, hayli duygusal bir açıklamada bulundu. Sunuş ardından Sarkis’e “Sarkis Ahparig’in (Kardeşim Sarkis) bana hissettirdikleri; yüreğim çarpıntı ile beni durdurmaz etti,” diyen Rakel Dink, şunları aktardı:

“Kızım, (babası Hrant Dink’in) o yere serilmiş hali ile ilgili bir yazı yazmıştı. Gelin, birlikte kaldıralım; orada yatan kişi Babam, kalkar.’ Yani, hesap sormaz. Onun hislerini, amaçlarını anlayın, o zaten kalkar. Demez, ‘Niye yaptınız?’ Hesap sormaz. Yeter ki onu, onun amaçlarını anlayın. Önemli değil artık. Yeter ki anlayın. Onun niçin buraya kadar gelmiş olduğunu anlayın. Yani, kendinizi anlayın aslında. Onun haricinde, o resmi gördüğümüz zaman, Ahparig, İsa’nın o yapıtını gösterdiğinde, Hz. İsa kutsal kitapta diyor ki, ‘O aslında bizim acılarımızı, yaralarımızı üzerinde taşıdı.’ Ve o dokunuşlarla, imanla yaklaşımlarla da halkın şifa bulduklarına inanıyorum ben. Ve o acılardan nereye çıkabiliriz? Biz o acıları hazineye çevirerek, hem kendi duygularımızın ezilmişliğinden kurtulabilir, hem de ezilmiş, yaralanmış yüreklerimize şifa bulabiliriz. Başkalarına da hissettirerek ya da bakmayı, düşünmeyi öğreterek. Bana bunları düşündürdün Ahparig’im (Kardeşim Sarkis), teşekkür ederim.”

Bilgi: <https://hrantdink.org/tr/hafiza-mekani>